

Remiss av SOU 2019:01 Santiagokonventionen mot organhandel

Remissinstanser

Amnesty International, svenska sektionen

Barnombudsmannen

Blekinge läns landsting

Brottsförebyggande rådet

Brottsofferjourernas Riksförbund

Brottsoffermyndigheten

Dalarnas läns landsting

Domstolsverket

Ensamkommandes förbund

Flyktinggruppernas riksråd (FARR)

Folkhälsomyndigheten

Gotlands kommun

Göteborgs universitet

Gävleborgs läns landsting

Hallands läns landsting

Hovrätten för Västra Sverige

Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Justitiekanslern

Jämtlands läns landsting

Jönköpings läns landsting

Kalmar läns landsting

Karolinska universitetssjukhuset

Kriminalvården

Kronobergs läns landsting

Kustbevakningen

Livet som gåva

Lunds universitet

Malmö tingsrätt

Migrationsverket

MOD Merorgandonation

Njurförbundet

Norrbottens läns landsting

Polismyndigheten

Riksdagens ombudsmän

Rådgivningsbyrån för asylsökanden och flyktingar

Rädda barnen

Röda korset

Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Skåne läns landsting

Socialstyrelsen

Statens medicinsk-etiska råd (SMER)

Stockholms läns landsting

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Svensk flyktinghjälp (SWERA)

Svensk sjuksköterskeförening

Svenska journalistförbundet

Svenska läkaresällskapet

Sveriges advokatsamfund

Sveriges domareförbund

Sveriges Ensamkommandes Förening Riksförbund (SEF)

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Sveriges läkarförbund

Södermanlands läns landsting

Södertörns tingsrätt

Tullverket

UNICEF Sverige

Uppsala läns landsting

Uppsala universitet

Vårdförbundet

Värmlands läns landsting

Västerbottens läns landsting

Västernorrlands läns landsting

Västmanlands läns landsting

Västra Götalands läns landsting

Åklagarmyndigheten

Örebro läns landsting

Östergötlands läns landsting

Remissvaren ska ha kommit in till Socialdepartementet **senast den 5 november 2019**. Svaren bör lämnas i bearbetningsbar form (t.ex. Wordformat) per e-post till s.remissvar@regeringskansliet.se och s.fs@regeringskansliet.se. Ange diarienummer S2019/00161/FS och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Remissinstansens namn ska även anges i dokumentnamnet.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i

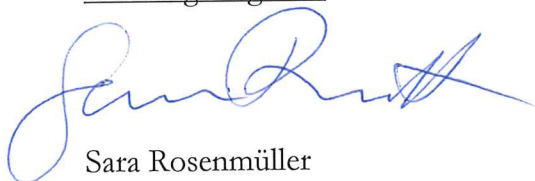
remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan dessutom laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss – hur och varför (SB PM 2003:2, reviderad 2009-05-02). Den kan laddas ner från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Sara Rosenmüller
Ämnesråd

Kopia till

Norstedts Juridik, kundservice, 106 47 Stockholm

Sammanfattning

Vårt uppdrag

Vi har enligt tilläggsdirektiv haft i uppdrag att ta ställning till om Sverige ska tillträda Europarådets konvention mot handel med mänskliga organ (Santiagokonventionen) och utreda vilka författningsändringar som i så fall krävs. I förekommande fall ska vi också föreslå sådana författningsändringar.

Sverige bör tillträda Santiagokonventionen

Europarådets konvention mot handel med mänskliga organ antogs i mars år 2015. Konventionen har tre huvudsyften. Det första är att förebygga, förhindra och bekämpa handel med mänskliga organ genom att föreskriva att vissa gärningar ska straffbeläggas. Det andra är att skydda brottsoffrens rättigheter i fråga om de gärningar som straffbeläggs i enlighet med konventionen. Slutligen är syftet med konventionen att främja nationellt och internationellt samarbete när det gäller insatser mot handel med mänskliga organ.

Handel med mänskliga organ har kommit att bli ett globalt problem som sträcker sig över nationsgränser. Att bekämpa handel med mänskliga organ är därför en gränsöverskridande utmaning. Sverige bör delta i det internationella samarbetet mot organhandel, och vi föreslår därför att Sverige som ett led i detta tillträder konventionen. Sverige har redan i dag en bestämmelse som straffbelägger handel med biologiskt material, det så kallade handelsförbudet i 8 kap. 6 § lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. Den här bestämmelsen har stor betydelse för ett svenskt genomförande av konventionen. Vissa lagändringar behövs emellertid göras för att Sverige ska kunna leva upp fullt ut till konventionens krav. Vi redogör nedan för behovet av lagändringar och föreslår hur dessa ska genomföras.

Behovet av lagändringar och genomförande av konventionen

De ändringar som vi föreslår gäller i princip bara straffrättsliga bestämmelser. En artikel i Santiagokonventionen vars innehåll redan är kriminaliserat i svensk rätt är artikel 4.1 som är av central betydelse. Den ställer krav på konventionsstaterna att straffbelägga dels tagande av organ utan att det finns ett samtycke eller, när det gäller avlidna donatorer, i strid med den nationella rätten (artikel 4.1.a), dels tagande av organ när det skett mot betalning eller annan vinning (artikel 4.1.b). Vår bedömning är att svensk rätt uppfyller artikeln när det gäller samtyckesfallen genom främst brotten mot liv och hälsa i 3 kap. brottsbalken och genom brott mot griftefrid i 16 kap. 10 § brottsbalken. I betalningsfallen uppfyller Sverige konventionens krav genom handelsförbudet.

Enligt artikel 5 ska konventionsstaterna straffbelägga användande av organ som tagits olagligt i enlighet med vad som anges i artikel 4.1. De gärningar som ska utgöra brott enligt 5 är endast i viss utsträckning kriminaliserade i svensk rätt. För att genomföra bestämmelsen fullt ut föreslår vi att handelsförbudet kompletteras. Enligt vårt förslag ska handelsförbudet omfatta också fall där ett mänskligt organ används trots insikt om att det tagits till vara utan att förutsättningar som gäller samtycke (i förhållande till levande donatorer) eller medgivande och andra förutsättningar (i förhållande till avlidna donatorer) enligt lagen (1995:831) om transplantation m.m. (transplantationslagen) funnits.

Vi föreslår vidare att handelsförbudet utvidgas till att omfatta även ansvar för försök till brott. Förslaget genomför artikel 7.1 i konventionen. Enligt den artikeln ska konventionsstaterna straffbelägga rekrytering av en organdonator eller en mottagare till organ när detta sker för ekonomisk vinning eller jämförbar fördel för sig själv eller för tredje person. Förslaget genomför även konventionens krav i artikel 9.2 att straffbelägga de gärningar som omfattas av konventionen på försöksstadiet.

Artikel 8 avser kriminalisering av en mängd handlingar med olagligt tagna organ. Här ställs krav på att konventionsstaterna ska straffbelägga beredning, bevarande, förvaring, transport, överföring, mottagande, import och export av mänskliga organ som tagits olagligt i enlighet med artikel 4.1. Vi bedömer att de gärningar som ska utgöra

brott enligt artikel 8 endast i viss utsträckning är kriminaliserade i svensk rätt. För att genomföra artikeln fullt ut föreslår vi att det i anslutning till handelsförbudet införs ett hanteringsförbud. Enligt hanteringsförbudet ska det vara straffbart att i annat fall än som avses i 8 kap. 6 § första stycket lagen om genetisk integritet ta befattning med ett mänskligt organ som tillvaratagits med insikt om att det överlämnats eller förmedlats i vinstsyfte eller utan att förutsättningar för tillvaratagandet har förelegat enligt 3–10 §§ transplantationslagen. Bestämmelserna som hänvisas till i transplantationslagen gäller samtycke till donation (i förhållande till levande donatorer) och medgivande och andra förutsättningar (i förhållande till avlidna donatorer).

I övrigt uppfyller svensk rätt de kriminaliseringskrav som ställs i Santiagokonventionen. Detsamma gäller krav som rör domsrätt, juridiska personers ansvar och påföljder. Svensk rätt uppfyller vidare enligt vår bedömning krav enligt konventionen som gäller processrätt, skyddsåtgärder och förebyggande åtgärder. Vi föreslår att Polismyndigheten och närmare bestämt Internationella enheten vid Nationella operativa avdelningen (Noa) ska utses till nationell kontaktpunkt enligt artikel 22 i konventionen.

Reservationer

Vi föreslår att Sverige utnyttjar konventionens reservationsmöjligheter i två avseenden.

Det första fallet gäller samtycke till donation av underåriga och personer som på grund av psykisk störning saknar förmåga att lämna samtycke. Sverige har för dessa personkategorier särskilda bestämmelser i transplantationslagen som kort förklarat går ut på att ett samtycke i vissa fall och under särskilda omständigheter kan lämnas av vårdnadshavare eller god man beträffande den som är underårig. På samma sätt kan ett samtycke från en person som på grund av psykisk störning saknar förmåga att lämna samtycke i förekommande fall ges av god man eller förvaltare. Här föreslår vi att Sverige med stöd av artikel 4.2 ska avge en förklaring att förbehålla sig rätten att inte tillämpa innehållet i artikel 4.1.a i fråga om underåriga och personer som på grund av psykisk störning saknar förmåga att lämna samtycke.

Det andra fallet gäller kravet i artikel 9.2 att kriminalisera de gärningar som straffbeläggs i enlighet med konventionen på försöksstadiet. I detta avseende föreslår vi att Sverige av proportionalitetsskäl med stöd av artikel 9.3 ska avge en förklaring att Sverige förbehåller sig rätten att inte tillämpa försökskriminalisering på innehållet i artikel 7 och 8.